

КОТЕЛЬВА — селище міського типу Полтавської області, райцентр. Котелев. селищ. раді підпорядк. села Камінне, Михайлове та Чернечина. Знаходиться на р. [Котельва](#) (притока [Ворскли](#), бас. [Дніпра](#)), за 65 км від обл. центру та за 35 км від залізнич. ст. Охтирка. Площа 26,34 км². Насел. 12 667 осіб (2001, складає 97,9 % до 1989), переважно українці. Пobl. К. виявлено давньорус. городище, пам'ятки доби бронзи-раннього заліз. віку. Вперше згадується у писем. джерелах 1582. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. Від 1648 — сотенне містечко Гадяц., від 1649 — Полтав., 1661-62 — Зіньків., на 1672 — знову Гадяц. полків. Згодом входило до Охтир. полку Слобід. України. На поч. 17 ст. для захисту від нападів крим. татар тут споруджено фортецю. Під час Пн. війни 1709 її зруйнували швед. війська, незабаром була відбудована. Твердиня підтримувалася у задовіл. стані ще 1768, наприкінці 18 ст. вона остаточно занепала. 1726 у м-ку було 2 козац. сотні. Від 2-ї пол. 18 ст. К. — один із центрів чумацтва на Слобожанщині. 1780-96 — у складі Охтир. пов. Харків. намісництва, від 1797 — слобода Охтир. пов. Слобід.-Укр., від 1835 — Харків. губ. 1812 відкрито парафіял. училище. 1838 налічувалося 1750 дворів, мешкало бл. 10 тис. осіб, діяло 5 церков, відбувалося 4 ярмарки на рік; 1876 — 2009 дворів, 6323 жит., 7 церков. На 1881 у слободі — 90 шевців, 81 гончар, 80 чинбарів, 18 ковалів, 17 бондарів, 15 теслярів, 13 колісників, 12 кравців. Наприкінці 19 ст. працювали цегельня та салотоп. завод. Під час воєн. дій 1918-20 влада неодноразово змінювалася. Жит. потерпали від голодомору 1932-33 (насел. К. зменшилося на 5,5 тис. осіб), зазнали сталін. репресій. 1923-30, 1939-62 та від 1965 — райцентр. Від 9 жовтня 1941 до 9 вересня 1943 — під нім.-фашист. окупацією. Нацисти вивезли на примус. роботи до Німеччини 667 жит. На фронтах 2-ї світової війни загинуло 2400 котелевців. Від 1971 — смт. 1959 мешкало бл. 14,6 тис., 1979 — 12 тис., 1999 — 13,2 тис. осіб. Нині працюють підприємство з виготовлення пром. вентиляторів «Агро-техніка», комбикорм. завод, лісництво. У К. — г-зія, 3

заг.-осв. школи, ПТУ; рай. Будинок культури, 2 селищ. клуби, рай. центр., рай. для дітей і 2 селищ. б-ки, дит. муз. школа, [Котелевський краєзнавчий музей](#), нар. музеї С. Ковпака та історії с.-г. вироб. кооперативу «Батьківщина»; рай. лікарня; відділ. 4-х банків. Виходить г. «Народна трибуна». Діють реліг. громади УПЦ МП (2), євангел. християн-баптистів, адвентистів сьомого дня, харизматич. християн. церкви. Пам'ятки: архітектури — Свято-Троїц. церква (1812); садово-парк. мистецтва — [Ковпаківський парк](#) (заг.-держ. значення). Встановлено пам'ятники воїнам-визволителям і котелевцям, які загинули під час 2-ї світової війни, погруддя Т. Шевченка, М. Гнєдича, С. Ковпака, пам'ятні знаки М. Залізняка, жертвам голодомору та політ. репресій, на честь військ. частин і з'єднань Воронеж. фронту. Серед видат. уродженців — Ромуальд Миронович (за сприяння сотника Романа Гнєдича здобув освіту в Київ. духов. академії, склав рукопис. збірник зі своїх і чужих творів укр. та польс. мовами 1727-29); фахівець у галузі технології неорган. речовин [В. Конвісар](#), фізик [М. Рохманов](#), історик [Д. Міллер](#), економіст [В. Перебийніс](#), лікар-хірург [Г. Петренко](#); публіцист, громад.-політ. діяч [Ю. Артюшенко](#), письменник, теоретик мистецтва [М. Бурлюк](#); скульптор, живописець, нар. художник України [П. Волик](#); рад. і військ. діяч, двічі Герой Радянського Союзу [С. Ковпак](#). Із К. пов'язані життя та діяльність укр. іконописця, портретиста 18 ст. П. Рогулі, худож. критика 19 ст. А. Матушинського, краєзнавця [О. Твердохлібова](#), Героїв України кер. агрофірми «Маяк» [Т. Корост](#) і кер. с.-г. вироб. кооперативу «Батьківщина» [О. Коросташова](#). Тут минули дит. роки поета, перекладача М. Гнєдича (1784-1833).

Рекомендована література

1. Довгуша Г. Д., Шевченко Р. І., Шило М. А. Котельва: Путівник. Х., 1987;
2. Костюк В. К. Край Дикого поля: Нариси з історії Котелевщини. П., 2009.

[В. К. Костюк](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Котельва / В. К. Костюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-37>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).